

Informasjonshåndtering og formidling

«Samfunnsmedisineren og massemedia har det til felles at de begge retter seg mot befolkningen. Mens klinikerer fører dialog med pasienten sin gjennom direkte kontakt fra person til person, kan samfunnsmedisineren kommunisere med sin «pasient» – nemlig samfunnet og befolkningen – gjennom massemedia.»

Kristian Hagestad, tidl. fylkeslege

To kasuistikker – refleksjonsoppgaver

1. LEIRSKRED

Du er kommuneoverlege i Nannestad kommune i Gardermoregionen. Kommunen er en av flere i regionen som er utsatt for jordras og leirskred på grunn av geologien i området – med mye marin leire og ravinelandskap. Som kjent kan marin leire over lang tid omdannes til kvikkleire dersom saltpartiklene blir skylt ut av leiren.

Desember 2020: Etter en mild og regntung høst er faren for jordras høy fordi jordsmonnet er mettet med fuktighet. Rett før jul får politiet melding fra en innbygger om at det har gått et mindre ras langs et bekkefar i et dalsøkk. Flere trær og masser er tatt av skredet.

Politiet varsler kommunen som igjen varsler NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat). Det avtales møte og eventuell stedsbefaring dagen etter kl 12, for å vurdere faren for ytterligere ras samt videre oppfølging av situasjonen.

Neste morgen skjer det igjen: Et nytt ras går på samme sted, men denne gangen er det langt større (se bildene nedenfor). Nærmeste hus og bilvei er 6-700 meter unna raset. Noen timer etter første melding om det siste raset kan politiet opplyse til kommunens kriseledelse at ingen personer er savnet og at det ikke er mistanke om at liv har gått tapt. Infrastruktur for samferdsel, strøm, vann og avløp synes å være intakt.

Ifølge geologer fra NVE og NGI (Norges Geotekniske Institutt), som har rukket å besiktige rasområdet fra helikopter, er det faktisk grunn til å tro at skredet har stabilisert dalbunnen nedenfor boligbebyggelsen – på grunn av det økte trykket fra leir- og vannmasser.

Bilder av leirskredet, 6-700 meter fra vei og boligbebyggelse

Geologene forteller at skredet har gått på vestsiden av bekken, men de mener å ha observert sprekkeformasjoner også på østsiden – det vil si på samme side av bekkefarenet som nærmeste bebyggelse. NVE kan derfor ikke utelukke muligheten for at det kan rase ut masser også på østsiden.

Nannestad kommune setter krisestab kl 13 og som kommuneoverlege blir du kalt inn. Lensmann og NVE deltar. Etter råd fra NVE beslutter politiet å evakuere ni hus i området. Evakueringen gjøres for sikkerhets skyld i påvente av nærmere inspeksjon av området. De berørte innbyggerne får tilbud om å bo på et hotell på Gardermoen som er utpekt som EPS (evakuert- og pårørendesenter).

Det besluttes også at eksperter fra NVE og NGI skal undersøke området straks det blir lyst neste dag. Men nå haster det med å få ut informasjon til innbyggerne om det som har hendt – og hva men vet så langt.

Punkter til drøfting:

- Som kommuneoverlege er du sentral i kommunens kriseinformasjonsberedskap. Hvilke umiddelbare informasjonstiltak må iverksettes fra kommunens side – og hvilke kanaler vil dere benytte?
- Medievitene sier at det alltid lønner seg å være tidlig ute med informasjon til befolkningen. Hvorfor er det så viktig å være tidlig ute?
- «Jungeltelegrafer» (les: sosiale medier) er raskere enn kommunens kriseledelse – og folk har snappet opp meldingene om at det har gått to jordras i kommunen siste døgn. Hvilken informasjon bør kommunen gå ut med?

2. SKJEVFORDELING AV VAKSINER?

Våren 2021

Du er kommuneoverlege i en kommune med 20 000 innbyggere og er med i arbeidsgruppen som drifter vaksinesenteret i en stor idrettshall. Dere fikk på plass vaksine-riggen tidlig og var først ut blant regionens kommuner med å tilby koronavaksine til innbyggerne.

Det var en god start. I prinsippet kunne vaksineringsarbeidet vært unnagjort før sommeren, men vaksinene uteble pga. reduserte leveranser fra myndighetene. I tillegg beordret man stans i vaksineringen med AstraZeneca-vaksinen pga. rapporter om fatale følgetilstander.

Ting tar tid, men like fullt er lokalavisene i regionen er opptatt av hvilke kommuner som har kommet lengst med vaksineringen. I juni kommer det så et presseoppslag som viser at din kommune er nederst på den lista, blant regionens seks kommuner.

Kommunedirektøren ringer deg for å bringe klarhet i bunnplasseringen på «vaksinetabellen»: – Vi må være fremoverlente og komme opp i føringen, sier hun med ettertrykk. – Vi holder fortsatt på med gruppe 5 og 6, mens nabokommunen vaksinerer gruppe 8, legger hun til med oppgitt stemme. Hun nevner samtidig at ordføreren er opprørt over avisoppslaget. Nå vil han ha økt tempo i arbeidet.

Ordføreren ringer deg litt senere. Han sier det «strømmer på» med telefoner fra irriterte innbyggere som vil ha det samme vaksinetilbudet som andre kommuner gir. Du forklarer så godt du kan at saken er sammensatt fordi myndighetene fordeler vaksiner etter demografiske faktorer – og dessuten er slike rangeringer beheftet med feilkilder, fremholder du.

Ordføreren slår seg til ro med din redegjørelsen, men han ber deg stille i «åpen halvtime» i kommunestyremøtet om 2 dager. Der skal du orientere lokalpolitikerne om situasjonen. Han nevner at denne delen av møtet er åpen for pressen.

– Finn ut vår kommune faktisk blir nedprioritert når det gjelder vaksinefordeling. Det skal vi ikke ha noe av! er ordførerens klare melding.

Punkter til drøfting:

- Hvordan kan/ vil du bruke «åpen halvtime» til å snakke med kommunestyret om vaksineringsfremdriften?
- Hvilke forberedelser er fornuftig å gjøre?
- Hvilke andre kanaler og muligheter har du til å formidle nøktern og troverdig informasjon om kommunens vaksineringsprogram for covid-19?